

גזרת הכפולים (ע"ע)

לגזרת הכפולים (ע"ע) שייכים פעלים שאות השורש השנייה שלהם (עה"פ) ואות השורש השלישית שלהם (לה"פ) זהות, למשל ס-ב-ב, ח-ג-ג, ס-ל-ל, ק-ל-ל, ח-פ-פ, מ-ד-ד, מ-ס-ס, ע-ז-ז, ר-נ-נ ועוד.

כאלי הגזרה:

- באות השורש השלישית יבוא דגש חזק משלים כתוצאה מהיבלעות אות השורש השנייה בתוכה.
- הדגש החזק המשלים בלה"פ לא יבוא בסוף מילה וגם לא כשלה"פ מנוקדת בשווא נח.

צורות בדגש חזק משלים בלה"פ (כתוצאה מהיבלעות עה"פ בתוך לה"פ)	צורות ללא דגש חזק משלים (בסוף מילה או כאשר לה"פ מנוקדת בשווא נח)	
יְחַגֵּי	יְחַג, תְּחַגְּנָה	[ח-ג-ג]
הַעֲזֶה	הַעֵז, תְּעַזְנָה	[ע-ז-ז]
יוֹסִיבוּ	יוֹסֵב, תּוֹסִיבְנָה	[ס-ב-ב]

בניין קל

ישנם פעלים בבניין קל הנוטים על דרך השלמים:

סָלַל, סוֹלַל, יִסְלַל, לְסַלֵּל; סָלְיָה.
חָגַג, חוֹגַג, יְחַגְּגוּ/יְחַגְּגוּ, לְחַגְּגוּ/לְחַגְּגוּ; חָגִיגָה.

פעלים בבניין קל על דרך הגזרה:

ישנם פעלים במשקל יפעל, לדוגמה הפעלים סב מן השורש ס-ב-ב⁽²⁾ ורן מן השורש ר-נ-נ:

צַבֵּר / הוֹוֶה	צַתִּיף ⁽³⁾	צוּוִי	עַס כּוֹצֵעַ	עַס כּוֹצֵה
סָב, סָבָה	יָסַב, אָסַב, תָּסַבוּ	סָב! סָבִי! סָבוּ! סָבְנָה!	לָסַב	---
רָן, רָנָה	רָן, רָנוּ, תָּרַנְיָה	רָן! רָנִי! רָנוּ! רָנָה!	לָרַן	רָנָה

במשקל יפעל קיימים פועלי מצב המוכרים לנו בעברית החדשה כשמות תואר⁽⁴⁾:

[ק-ל-ל] קל, קָלָה, קָלִים, קָלוֹת	[צ-ר-ר] צר, צָרָה, צָרִים, צָרוֹת
[ר-כ-כ] רך, רָכָה, רָכִים, רָכוֹת	[מ-ר-ר] מר, מָרָה, מָרִים, מָרוֹת
[ח-מ-מ] חם, חָמָה, חָמִים, חָמוֹת	[ק-ר-ר] קר, קָרָה, קָרִים, קָרוֹת
[ז-כ-כ] זך, זָכָה, זָכִים, זָכוֹת	[ר-ע-ע] רע, רָעָה, רָעִים, רָעוֹת
[ח-פ-פ] חף, חָפָה, חָפִים, חָפוֹת	■ צורות בתשלום דגש לפני אותיות גרוניות ולפני רי"ש (קמץ במקום פתח)
[ר-ב-ב] רב, רָבָה, רָבִים, רָבוֹת	

⁽¹⁾ הפועל חָגַג נוטה בעתיד ובשם הפועל גם על דרך הגזרה, למשל: אני אֲחַג, אנחנו נִחַג; לְחַג.

⁽²⁾ שורש ס-ב-ב בבניין קל נוטה גם על דרך השלמים: סָבַב, סָבַבְתִּי; סוֹבַב, סוֹבַבְתִּי; אָסַבְבַּ, יָסַבְבַּ; לְסַבֵּב; סָבַב! צורה נוספת לעתיד בבניין קל במשקל יפעל בחיריק/סגול באות אית"ן + דגש בפה"פ: יָסַבְבַּ, יָסַבְבַּ, יָסַבְבַּ.

⁽³⁾ צורה נוספת לעתיד בבניין קל במשקל יפעל בחיריק/סגול באות אית"ן + דגש בפה"פ: יָסַבְבַּ, יָסַבְבַּ, יָסַבְבַּ.

⁽⁴⁾ לצורות אלה במשקל יפעל קיימת נטייה בעתיד המוכרת בעיקר מלשון המקרא – אֲוֹת אֲוִיתִי בְּצִירִי (תנועת e): יִקַּל, תִּקַּל / יִרָךְ, תִּרָךְ... "אֵל יִרְךָ לְבִבְכֶם" (דברים כ, ג) / "אֵל יִרְעֵ בְּעֵינֶיךָ עַל-הַנֶּעֱר" (דברים כ"א, י"ב). במשקל זה מספר צורות גם בחיריק/סגול באות אית"ן + דגש בפה"פ: יָתַשׁ – יָתַשׁ (תש כוחו); יָשַׁח – יָשַׁח (קומתו שָׁחָה).

השוואת תבניות הכוּצֵל בלתי נצ"ווי וצ"ע – בניין קל

צ"ע סם	נצ"ווי סם
(ס-ב-ב) סָב (פתח בפה"פ)	(ק-ו-מ) קָם (קמץ בפה"פ)

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית, ראשון לציון

בניין נפאל

דוגמאות לנטיית הפעלים נָסַב [ס-ב-ב]; נָמַס [מ-ס-ס]; נָדַם (החריש, השתק) [ד-מ-מ]; נָמַק [מ-ק-ק]

הזמן	הפעל	סימני הזיהוי
<u>צב</u> :	נָסַב, נָסַבָּה, נָסַבו	נו"ן בקמץ – נָ
<u>הוה</u> :	נָדַם, נָדַמָה, נָדַמו	פתח בפה"פ – נָסַב
<u>צמ"ד</u> :	נָסַב, נָסַבָּה, נָסַבִּים, נָסַבוֹת	נו"ן בקמץ – נָ (ביחיד, בשאר הגופים בשווא)
<u>צמ"י</u> :	נָמַק, נָמְקָה, נָמְקִים, נָמְקוֹת	קמץ בפה"פ – נָסַב
<u>צמ"ז</u> :	יָסַב, אָסַב, תָּסַב, נָסַב, יָסַבו	חיריקדגשפתח
<u>צמ"ח</u> :	יָדַם, אָדַם, תָּדַם, נָדַם, יָדַמו	תחיליות אית"נ
<u>צמ"ט</u> :	הָסַב! הָסַבְּי! הָסַבו!	חיריקדגשפתח (תחילית ה)
<u>עפ ספאל</u> :	לְהַסֵּב; לְהַמִּס; לְהַמֵּק	חיריקדגשצירי
<u>עפ ספאלה</u> :	הַמְסוֹת	חיריקדגשפתח (תחילית ה)

הערות לבניין נפעל:

- לשורשים **ח-ג-ג**, **ג-ל-ל**, **ח-נ-נ**, **ח-ר-ר** נטייה מיוחדת בזמן עבר ובזמן הווה:
  - חג השבועות נָחַג ביום ו' בסיוון. עבר – נָחַג, נָחַגָּה, נָחַגוּ; הווה – נָחַג, נָחַגָּה, נָחַגִּים; אבן נָחַלָה מעל לבו. עבר – נָחַל, נָחַלָּה, נָחַלוּ; הווה – נָחַל, נָחַלָּה, נָחַלִּים; חזן בית הכנסת נָחַן בקול מרשים. עבר – נָחַן, נָחַנָּה, נָחַנוּ; הווה – נָחַן, נָחַנָּה, נָחַנִּים; גרוני נָחַר. עבר – נָחַר, נָחַרָּה, נָחַרוּ; הווה – נָחַר, נָחַרָּה, נָחַרִּים.
- לשורש **מ-ס-ס** ולשורש **ק-ל-ל** נטייה מיוחדת בצורת הווה של היחיד – **צִירִי בפה"פ**:
  - נָמַס שאר הנטייה כרגיל: נָמַסָּה, נָמַסִּים, נָמַסוּ
  - נָקַל שאר הנטייה כרגיל: נָקַלָּה, נָקַלִּים, נָקַלוּ

לעשות משהו **בְּנָקַל** או **עַל נָקַלָּה**, משמעותם בְּקַלּוֹת, ללא קושי.

השוואת תבניות הפועל באזרות נצ"ו וצ"ע – בניין נפאל

נצ"ו / נסום / נסום	צ"ע / נסם
[ד-ו-ג] נָדוֹן / נָדוֹן	[ס-ב-ב] נָסַב

דיוקי האייה – אוספית נו"ן (צב והוה) בבניין נפאל באזרות השונות

ע"ע	נע"ו/י	נפ"ו	לפני גרוניות בהנמכת תנועה	שלמים, חפ"ן, חפ"י"ץ, נל"י/ה ונל"א	מוספית
קמץ (תנועת a)	קמץ (תנועת a)	חולם מלא (תנועת o)	סגול (תנועת e)	חיריק (תנועת i)	נו"ן בעבר ובהוה
נָסַב – נָסַב	נָסוּג – נָסוּג	נוֹלָד – נוֹלָד	נְעַלְם – נְעַלְם	נְכַנְס – נְכַנְס	
נָמַק – נָמַק	חיריק (תנועת i)	נוֹצַר – נוֹצַר	נְחַקַר – נְחַקַר	נְצַל – נְצַל	
נָמַס – נָמַס	נְמוּל – נְמוּל	נוֹדַע – נוֹדַע	נְאָמַר – נְאָמַר	נְרָאָה – נְרָאָה	
			נְחַבָּא – נְחַבָּא	נְמַצָּא – נְמַצָּא	

בניין הפעיל

מספר פעלים בבניין הפעיל נוטים בעברית החדשה על דרך השלמים: הקליל, הפליל, הפציץ, הסליל.

פעלים בבניין הפעיל על דרך הגזרה:

<u>פעל פועל</u>	<u>ציווי</u>	<u>צתיף</u>	<u>הוה</u>	<u>צמר</u>	
להסב	הסב!	יסב,	מסב,	הסב,	[ס-ב-ב]
	הסבי!	אסב,	מסבה,	הסבה, הסבי,	
<u>פעל פועל</u>	הסבו!	יסבו,	מסבים,	הסבתי, הסבת,	
הסבה	הסבנה!	תסבנה	מסבות	הסבת, הסבנו	

דוגמאות נוספות:

[ק-ל-ט] הקל...; ימקל, מקלה, מקלים, מקלות; אקל, יקל...; הקל! הקלי! הקלו! הקלנה! להקל; הקלה

[א-ט-ט] האט...; מאט, מאטה, מאטים, מאטות; אאט, יאט, תאטו...; האט! האטי!...; להאט; האטה

[ע-ז-ז] העז...; מעז, מעזה, מעזים, מעזות; אעז, יעז, יעזו...; העז! העזו! העזנה!...; להעז; העזה

[פ-ר-ר] הפר...; מפר, מפרה, מפרים, מפרות; אפר, יפר, נפר, תפרו...; הפר! הפרו!...; להפר; הפרה

☞ **בכתיב מלא** צורות הבינוני (הווה) ליחידה, לרבים ולרבות עם יו"ד: (מקל), מקילה, מקילים, מקילות; (מעז), מעיזה, מעיזים, מעיזות; (מגן), מגינה, מגינים, מגינות וכד' (על פי כללי הכתיב המלא החדשים של האקדמיה ללשון העברית).

■ הנמכת תנועה לפני גרוניות ■ צורות בתשלום דגש לפני גרוניות ולפני רי"ש

השוואת תבניות הפועל בעברית וצ"ע - בניין הפעיל

<u>צ"ע</u> ססס	<u>נצ"ו</u> ססס
[ג-נ-ג] הגן	[ק-ו-מ] הקים

דיוקי הדיבור בבניין הפעיל בעברית וצ"ע - ניקודן של האוספות בעבר ובהווה

ע"ע	נע"ו	נפ"ו	לפני גרוניות בהנמכת תנועה (בעבר בלבד)	שלמים, חפ"ן, חפ"י"ץ, נל"י/ה ונל"א	
<u>צירי (תנועת e)</u>	<u>צירי (תנועת e)</u>	<u>חולם מלא (תנועת o)</u>	<u>סגול (תנועת e)</u>	<u>חיריק (תנועת i)</u>	מוספית ה"א בעבר
הסב	הקים	הוריד	החליט	הלביש, הרגיש	
הגן	הרים	הופיע	העמיד	הפיל, הדיח	
המס	הגיף	הזכח	האדים	הציג, הזיע	
		<u>צירי מלא (תנועת e)</u>	<u>החיה</u>	<u>הפנה, הרבה</u>	
		<u>הישיר, היניקה</u>	<u>החטיא</u>	<u>המריא, המציא</u>	
<u>צירי (תנועת e)</u>	<u>צירי (תנועת e)</u>	<u>חולם מלא (תנועת o)</u>	<u>פתח (תנועת a)</u>	<u>פתח (תנועת a)</u>	מוספית מ"ם בהווה
מסב	מקים	מוריד	מחליט	מלביש, מרגיש	
מגן	מרים	מופיע	מעמיד	מפיל, מדיח	
ממס	מגיף	מוזכח	מאדים	מציג, מזיע	
		<u>צירי מלא (תנועת e)</u>	<u>מחיה</u>	<u>מפנה, מרבה</u>	
		<u>מישיר, מיניקה</u>	<u>מחטיא</u>	<u>ממריא, ממציא</u>	

הלזדהות צורות (פעלים כפולי ניתוח) בנייני קל, נפעל והפעיל

- אנחנו נחג את החג בשבוע הבא (קל, עתיד, מדברים) – **פעיל**
 חג מתן תורה נחג ביום ו' בסיוון (נפעל, הווה, נסתר) – **ספיל**
 בואו נמס את הסוכר בתוך המים (הפעיל, עתיד, מדברים) – **פעיל**
 הקרח שעל הכביש נמס בגלל השמש (נפעל, הווה, נסתר) – **ספיל**
 נקל עליהם לעשות את המלאכה (הפעיל, עתיד, מדברים) – **פעיל**
 הוא עשה את העבודה בנקל (נפעל, הווה, נסתר) – **תואר הפועל (=קפלות)**

בניין הופעל

בבניין הופעל בכל הזמנים – עבר, הווה ועתיד – קידומת **או** (הו, מו, יו)

<u>צבר</u>	<u>הווה</u>	<u>צתיק</u>
[ס-ב-ב] הוֹסַב, הוֹסְבָה, הוֹסְבוּ	מוֹסַב, מוֹסְבָה וגם מוֹסְבָת, מוֹסְבִים, מוֹסְבוֹת	יוֹסַב, יוֹסְבָה, יוֹסְבוֹת
הוֹסְבָה, הוֹסְבוּ	מוֹסְבָה וגם מוֹסְבָת, מוֹסְבִים, מוֹסְבוֹת	אוֹסַב, נוֹסַב, תוֹסַב, תוֹסְבָה, תוֹסְבוֹת
הוֹסְבָתִי, הוֹסְבָתֵי, הוֹסְבָתֵינוּ	מוֹסְבָתִים, מוֹסְבָתֵינוּ	תוֹסְבָתִי, תוֹסְבָתֵינוּ
הוֹסְבָנוּ	מוֹסְבָנוּ	תוֹסְבָנוּ

דוגמאות נוספות:

[א-ט-ט] הוֹאֵט, הוֹאֲטָה, הוֹאֲטוּ... ; מוֹאֵט, מוֹאֲטָת (גם מוֹאֲטָה), מוֹאֲטִים, מוֹאֲטוֹת; יוֹאֵט, תוֹאֲט...
 [מ-ס-ס] הוֹמַס, הוֹמְסָה, הוֹמְסוּ... ; מוֹמַס, מוֹמְסָת (גם מוֹמְסָה), מוֹמְסִים, מוֹמְסוֹת; יוֹמַס, תוֹמַס...

לבניין הופעל בגזרות נע"ו/י, ע"ע ונפי"ו יש אותה התבנית: הוּסַם

- על מנת להבחין בין הגזרות יש להטות את הפועל בבניין הפעיל (הבניין הפעיל של הופעל):
- ארגון ההגנה הוּקַם ב־1920, כלומר מישהו הוּקִים אותו ← שורש **ק-ו-מ**, גזרת נע"ו/י;
  - הדגל הוּרַד לחצי התורן, כלומר מישהו הוּרִיד אותו ← שורש **י-ר-ד**, גזרת נפי"ו;
  - קצב העבודה הוּאֵט, כלומר מישהו הוּאֵט אותו ← שורש **א-ט-ט**, גזרת ע"ע.

<u>הגזרה</u>	<u>בניין הפעיל</u> (<u>מפעלות פעילה</u>)	<u>בניין הופעל</u> (<u>מפעלות ספילה</u>)
נפי"ו ←	הוּרִיד [י-ר-ד]	הוּרַד ←
נע"ו/י ←	הוּקִים [ק-ו-מ]	הוּקַם ←
ע"ע ←	הוּאֵט [א-ט-ט]	הוּאֵט ←

השוואת תבניות הבניינים קל, נפעל, הפעיל והופעל בגזרת נע"ו/י ובגזרת ע"ע

(כולל רק את התבניות הנפוצות. לא כולל צורות על דרך השלמים)

גזרת ע"ע (כפול'ט)			גזרת נע"ו/י			
קל	עבר	הווה	עתיד	עבר	הווה	עתיד
	רָב	רָב	יָרִיב	סָב	סָב	יָסַב / יָסַב
	רָב	רָב	יָרִיב	קָל	קָל	יָקַל
נפעל	עבר	הווה	עתיד	עבר	הווה	עתיד
	נָסַוּג	נָסוּג	יָסוּג	נָדַם	נָדַם	יָדַם
	נָמוּל	נְמוּל	יָמוּל	נָמַס	נָמַס	יָמַס
הפעיל	עבר	הווה	עתיד	עבר	הווה	עתיד
	הִקִּים	מְקִים	יִקִּים	הִגִּן	מְגִן	יִגִּן
הופעל	עבר	הווה	עתיד	עבר	הווה	עתיד
	הוּכַן	מוּכָן	יוּכַן	הוּאָט	מוּאָט	יוּאָט

שמות פועל ושמות פעולה בבניינים קל, נפעל, הפעיל: נע"ו/י לעומת ע"ע

גזרת ע"ע (כפול'ט)			גזרת נע"ו/י			
קל	פועל	שם פועל	שם פעולה	פועל	שם פועל	שם פעולה
	קָם	לָקוּם	קִימָה	רָן	לָרוֹן	רָנָה
	שָׁר	לְשָׁיר	שָׁיְרָה	בָּזַז	לְבָזוֹז	בָּזָה
				סָלַל	לְסָלֵל	סָלְלָה
נפעל	פועל	שם פועל	שם פעולה	פועל	שם פועל	שם פעולה
	נָכוּן	לְהַכּוֹן	---	נָמַס	לְהַמִּס	הַמְסוֹת
				נָצַרַר	לְהַצָּרַר	הַצָּרוֹת
הפעיל	פועל	שם פועל	שם פעולה	פועל	שם פועל	שם פעולה
	הָרִים	לְהָרִים	הָרְמָה	הִגִּן	לְהִגִּן	הִגְנָה
	הָאִיר	לְהָאִיר	הָאָרָה ⁽¹⁾	הָעִז	לְהָעִז	הָעִזָּה ⁽¹⁾
	הִכּוֹן	לְהִכּוֹן	הִכּוֹנָה	הַפְּצִיץ	לְהַפְּצִיץ	הַפְּצָצָה

⁽¹⁾ שמות פעולה בבניין הפעיל – לפני גרונית בהנמכת תנועה (סגול): הָאָרָה, הָעִרָה, הָחִלָּה (נע"ו/י); הָעִזָּה, הָאִטָּה (ע"ע)

■ הנמכת תנועה לפני גרוניות ■ תשלום דגש לפני רי"ש

הַבְּנִינִים הַכּוֹבְדִים: כּוֹצֵל, כּוֹצֵל וְהַתְּפוֹלֵל

חלק מן הפעלים בבניינים הכבדים בגזרת ע"ע נוטים על דרך השלמים: רָפַף, רָפַף, רָפַף, הַתְּרַפֵּף.

בגזרת ע"ע קיימת גם נטייה מיוחדת על דרך הגזרה:

בדומה לגזרת נע"ו/י גם בגזרת הכפולים (ע"ע) נוטים חלק מן הפעלים בבניינים הכבדים במשקלים פּוֹלֵל (=פיעל), פּוֹלֵל (=פועל) והַתְּפוֹלֵל (=התפעל), למשל:

[ס-ב-ב]	<u>אָבַד</u>	<u>הוּוּה</u>	<u>אָתַד</u>	<u>זוּוּז</u>	<u>סֵפַע</u>	<u>סֵפַע</u>
פְּעַל:	סוֹבֵב	מְסוֹבֵב	יְסוֹבֵב	סוֹבֵב!	לְסוֹבֵב	סִיבּוֹב
פְּעַל:	סוֹבֵב	מְסוֹבֵב	יְסוֹבֵב	X	X	X
הַתְּפַעַל:	הִסְתּוֹבֵב	מִסְתּוֹבֵב	יְסִתּוֹבֵב	הִסְתּוֹבֵב!	לְהִסְתּוֹבֵב	הִסְתּוֹבֵבוֹת

הַחֲנִינָה בִּין לְזֵרַת נַע"ו/וּי לְזֵרַת ע"ע בַּמְשַׁקְלִים פּוֹלֵל, כּוֹצֵל וְהַתְּפוֹלֵל

כדי להבחין בין גזרת נע"ו/י לגזרת ע"ע במשקלים פּוֹלֵל, פּוֹלֵל וְהַתְּפוֹלֵל יש לבדוק אילו אותיות שורש ניתן להציב בתבניות של בניין קל או של בניין הפעיל, כך שתתקבל צורה קבילה באחת מהגזרות. למשל,

לפנינו הפעלים: הַתְּמוֹדֵד, הַתְּלוּנָן, הַתְּבוּנָן, הַתְּפוֹרֵר, הַתְּכוּפֵף

– הפועל הַתְּמוֹדֵד שייך לְזֵרַת ע"ע משום שניתן להציב את השורש מ-ד-ד בתבנית סָסם של בניין קל בגזרת ע"ע: מְדָד (לא ניתן להציב בתבנית בניין קל של גזרת נע"ו/י כי אין פועל כזה "מְדָד").

– הפועל הַתְּלוּנָן שייך לְזֵרַת נַע"ו/וּי משום שניתן להציב את השורש ל-ו-נ בתבנית סָם של בניין קל בגזרת נע"ו/י: לָן (לא ניתן להציב בתבנית בניין קל של גזרת ע"ע כי אין פועל כזה "לָנָן").

– הפועל הַתְּבוּנָן שייך לְזֵרַת נַע"ו/וּי משום שניתן להציב את השורש ב-י-נ בתבנית הָסִים של בניין הפעיל בגזרת נע"ו/י: הָבִין (לא ניתן להציב בתבנית בניין הפעיל של גזרת ע"ע כי אין פועל כזה "הָבִין").

– הפועל הַתְּפוֹרֵר שייך לְזֵרַת ע"ע משום שניתן להציב את השורש פ-ר-ר בתבנית הָסִם של בניין הפעיל בגזרת ע"ע: הָפֵר (לא ניתן להציב בתבנית בניין הפעיל של גזרת נע"ו/י כי אין פועל כזה "הָפֵר").

– הפועל הַתְּכוּפֵף שייך לְזֵרַת ע"ע משום שניתן להציב את השורש כ-פ-פ בתבנית סָסם של בניין קל בגזרת ע"ע: כָּפַף (לא ניתן להציב בתבנית בניין קל של גזרת נע"ו/י כי אין פועל כזה "כָּפִין").

התכּוּן – כ-ו-נ או כ-נ-נ?

מסקנה: ניתן להציב שורש כ-ו-נ בתבנית של בניין הפעיל בגזרת נע״ו/י, ומכאן שהשורש של התכּוּן הוא כ-ו-נ (נע״ו/י).

התמוּדד – מ-ו-ד או מ-ד-ד?

מסקנה: ניתן להציב שורש מ-ד-ד בתבנית של בניין קל בגזרת ע״ע, ומכאן שהשורש של התמוּדד הוא מ-ד-ד (ע״ע).

התקוּמם – ק-ו-מ או ק-מ-מ?

מסקנה: ניתן להציב שורש ק-ו-מ הן בתבנית של בניין קל הן בתבנית של בניין הפעיל בגזרת נע״ו/י, ומכאן שהשורש של התקוּמם הוא ק-ו-מ (נע״ו/י).

התגוּן – ג-ו-נ או ג-נ-נ?

מסקנה: ניתן להציב שורש ג-נ-נ בתבנית של בניין הפעיל בגזרת ע״ע, ומכאן שהשורש של התגוּן הוא ג-נ-נ (ע״ע).

שימו לב! לא תמיד ניתן לגלות את השורש במשקלים פוּלָל, פוּלָל והתפּוּלָל על ידי הצבה בתבניות הבניינים, ולכן כדאי ללמוד מן הטבלה להלן את השורשים ומשמעויותיהם (בטבלה שורשים נבחרים משתי הגזרות – נע״ו/י וע״ע).

הבחנה בין הניינים הכבדים *פולל*, *פולל* והתפולל

לצד נטייה על דרך השלמים, קיימת בגזרת נע"ו/י ובגזרת ע"ע נטייה מיוחדת בבניינים הכבדים:

פולל = פעל   **פולל = פעל**   **התפולל = התפעל**

התבנית המשותפת לשלושת המשקלים האלה היא $\square\text{XX}$ (חולם מלא + לה"פ מוכפלת)

א. התפולל

את משקל התפולל קל לזהות כבניין התפעל בזכות שתי התחילויות של הפועל:

התקומם [ק-ו-מ], התלוץץ [ל-י-צ], התפוצץ [פ-צ-צ], התמודד [מ-ד-ד], התעודד [ע-ו-ד] = התפעל

ב. פולל פולל פולל: זיהוי הניין על פי המשמעות (פועל או סביל)

בעבר נסתר, בהווה (מלבד יחידה) ובעתיד (מלבד נוכחתי, נוכחים ונסתרים) נוכל לזהות את פולל כבניין פעל לפי תנועת /e/ ואת פולל כבניין פעל לפי תנועת /a/. בשאר הנטייה קיימת הזדהות צורות.

התנועה	$\square\text{XX}$	הניין	צבר נסתר	הווה	צתיד
/e/	פולל	= פעל	עודד	מעודד מעודדים מעודדות	אעודד יעודד תעודד נעודד
/a/	פולל	= פעל	עודד	מעודד מעודדים מעודדות	אעודד יעודד תעודד נעודד

אזכור: נטיית הצבר (מלבד נסתר), נטיית הבינוני (יחידה וחלק מנטיית הצתיד) – בהזדהות צורות

הזדהות צורות פולל – פולל:

יש לקבוע את הבניין בצורות המזדהות על פי משמעות הפועל בהקשר של המשפט הנתון: אם הפועל הוא פעיל, סימן שבניינו הוא פעל, ואם הפועל הוא סביל, סימן שבניינו הוא פעל. להלן כמה דוגמאות:

עודדתי את חברי. משמעות הפועל: פעיל, ולכן בניין פעל.

עודדתי על-ידי חברי. משמעות הפועל: סביל, ולכן בניין פעל.

האחות מבודדת את החולה בחדר סגור. משמעות הפועל: פעיל, ולכן בניין פעל.

לילדה אין עדיין חברים והיא מרגישה מבודדת. משמעות הפועל: סביל, ולכן בניין פעל.

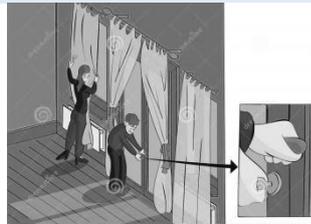
המהנדסת פוצצה את הגשר הרעוע. משמעות הפועל: פעיל, ולכן בניין פעל.

המזוודה פוצצה על ידי חבלני המשטרה. משמעות הפועל: סביל, ולכן בניין פעל.

רשימת שורשים נבחרים בלזרות נצ"ו וצ"ע ומשמעותיהם

הסימן * מציינ שורש גזור שם, כלומר שורש שנוצר מבסיס (מילה) עברי או לועזי (הבסיס הוא בדרך כלל שם עצם).

בלזרת נצ"ו	בלזרת צ"ע
<p>*א-ו-ת – מהמילה אות (סימן, sign)</p> <p>אותת, לאותת איתות</p> <p>*א-י-ת – מהמילה אות (של פתב, letter)</p> <p>אית, לאית איות</p>	<p>א-ש-ש משמעות א (על דרך הגזרה): אושש (עודד, חיזק את רוחו) התאושש (התחזק וחזר למצבו הרגיל, הבריא ממחלה)</p> <p>משמעות ב (על דרך השלמים): אשש (ביסס טענה או תיאוריה על ידי הבאת הוכחות וכו') אשש (איששו אותו)</p>
<p>ב-ו-ז בוז (למישהו), לבוז, בוז</p>	<p>ב-ז-ז בזז (את הרכוש), לבזז, בזז</p>
<p>ג-ו-פ הגיף (סגר, נעל. למשל, הגיף את התריסים) להגיף; מוגף</p>	<p>ג-פ-פ התגפף (התחבק והתלטף עם מישהו מתוך אהבה או משיכה מינית)</p>
<p>ד-ו-ח משמעות א (על דרך הגזרה): הדיח (רחץ, שטף) הדיחה, מדיח פלים</p> <p>משמעות ב (על דרך השלמים): *ד-ו-ח – מהמילה דיח (נוטריקון של דין וחשבון) דיח, לדיח, דיוח</p>	<p>ג-ש-ש משמעות א (על דרך הגזרה): התגושש (נאבק במישהו בידי)</p> <p>משמעות ב (על דרך השלמים): גשש (חיפש משהו בזהירות תוך כדי מישוש בידיים מבלי לראות, באפלה או בגלל עיוורון); גשש</p>
<p>ז-ו-ז הוזיל, הוזלה; זול, מוזל</p>	<p>ז-ל-ל זלל, לזלל, זלילה; זללן, זללת (junk food)</p>
<p>ח-ו-ג חג – חוג (הסתובב, נע במעגלים) מחוגה, מחוג</p>	<p>ח-ג-ג חג (נשם עצם) יום טוב, holiday) חגג – חוגג – חגג (לחגג) בעתיד ובשם הפועל גם על דרך הגזרה: חג, נחג; לחג</p>
<p>ח-ו-ל משמעות א: חל – חול (קרה, התרחש) התחולל (חל או קרה לאורך זמן) החיל (העניק תוקף לחוק) / החל (החילו אותו) חולל (גרם למשהו לקרות) מחולל (נשם עצם) גנרטור – מכונה לייצור חשמל</p> <p>משמעות ב: חולל, לחולל (רקד, לרקוד) מחול</p>	<p>ח-ל-ל משמעות א (ראשיתה של פעולה): החל – יחל (התחיל); תחלה</p> <p>משמעות ב (הפיכת קדושה לחול): חל (למשל: יום חול), חלל, חלול שבת; חלון, חלונני</p> <p>משמעות ג (מקום ריק, ריק, ואקום): חלל, החלל החיצון חלון; מחלה; חליל, חלל (ניגן בחליל)</p> <p>משמעות ד (הרוג, נפטר): חלל (חייל שמת בשדה הקרב או במהלך שירותו הצבאי)</p>

<p>ל-ב-ב משמעות א (ספרותית): * ל-ב-ב – מהמילה לָב מְלַבֵּב (גורם להנאה, משמח, מהנה את העין ואת הלב) משמעות ב (ספרותית): * ל-ב-ב – מהמילה לְבִיבָה: לָבֵב (טיגן לביבות)</p>	<p>ל-י-צ משמעות א: התלוצץ, התלוצצות הלצה, לצון משמעות ב: "מליץ יושר" (מי שמלמד זכות על אדם אחר)</p>
<p>נ-ס-ס משמעות א: התנוסס (למשל, דגל) נָס (דגל קטן); "העלה על נס" (הילל, פאר ושיבח) משמעות ב: נָס, נָסִים (מעשה פלא)</p>	<p>נ-ו-ס נָס – נָנוּס הָנִיס מְנוּסָה "אין מנוס" (אין ברירה, אין דרך אחרת לעשות משהו)</p>
<p>נ-צ-צ משמעות א: נִצֵּץ, נִצְוֹץ משמעות ב: הִנָּץ (הוציא ניצנים); נָצַן</p> <p>ס-כ-כ סוֹכֵךְ (הסתיר); סִכְכָּה, סִכָּה; מְסוּךְ וברבים: מְסֻכִּים; מוֹסָךְ וברבים: מוֹסְכִּים</p>	<p>נ-ו-ע נָע, נִיעָה; הִנִּיעַ, הִנְעָה, מְנִיעַ; הוֹנֵעַ; הִתְנוּעֵעַ, הִתְנוּעָעוּת; הִתְנַעַע; תְּנוּעָה; מְנוּעַ</p> <p>ס-ו-ד משמעות א (לשון חז"ל): סָד – יְסוּד (סייד, מרח בסיד); סוּד (מרוח בסיד) "בור סוד שאינו מאבד טיפה" (כינוי לתלמיד חכם שאינו שוכח דבר מלימודיו או לאדם בעל זיכרון מעולה) משמעות ב: * ס-ו-ד – מהמילה סוּד: הִסְתוּדָד (החליף סודות בלחש)</p>
<p>ע-ז-ז הֵעִז, הֵעִזָּה; מְעִז, מְעִזָּה, מְעִיז, מְעִיזָה עָז, עָזָה, עָזִים, עָזוֹת; עָזָה, תְּעוּזָה</p>	<p>ע-ו-ז הֵעִיז (בלשון המקרא: כינס או הוביל במהרה למקום מחסה) "העיוז. אלה תעמודו. כי רעה אנכי מביא מצפון" (דברים, כ א)</p>
<p>פ-ג-ג פָּגַ, פָּגָה, פָּגִים, פָּגוֹת; פָּגִיָּה (פג+אָיָה)</p>	<p>פ-ו-ג פָּגַ, הִפִּיג, פוֹגֵג, הִתְפוּגֵג; תְּפוּגָה</p>
<p>פ-צ-צ פּוֹצֵץ, פּוֹצֵץ, הִתְפוּצֵץ; פִּיצוּץ</p>	<p>פ-ו-צ נָפוּץ; הִפִּיץ, הִפְצָה</p>
<p>פ-ק-ק פָּקַק (סגר בפקק); פָּקוּק, פָּקַק</p>	<p>פ-ו-ק הִפִּיק, הִפְקָה, מִפִּיק</p>
<p>צ-ד-ד צָד, צָדִים, לָצַד, הִצָּדָה, מָצַד אחד/אחר צָדָד, מָצַדָד, צָדוּד (לבחור צד בוויכוח, לתמוך בצד מסוים, לתמוך במישהו לתפקיד כלשהו וכד')</p>	<p>צ-ו-ד משמעות א (ציד): צָד, לָצוּד, צָדָד, חִיה נְצוּדָה משמעות ב (מטפורית): צָד (משך תשומת לב), מְצוּדָד את העין או את הלב (מושך, מוצא חן)</p>
<p>צ-פ-פ צוֹפֵף, לְצוֹפֵף, הִצְטוּפְפוּת; צָפוּף</p>	<p>צ-ו-פ צָף, צִיפָה; הִצִּיף, הִצְפָּה</p>
<p>* צ-ט-ט – מהמילה הלועזית ציטטה (לטינית) צִיטָט, לְצִיטָט (להביא דברים בשם אומרם) צִטוּט (=מובָאָה, צִיטָטָה)</p>	<p>צ-ו-ת צוֹתֵת, לְצוֹתֵת (להאזין בסתר לדברי אחרים) צִיתוֹת מכשירי ציתות ומעקב</p>
	<p>צ-ו-צ / צ-י-צ משמעות א: צָץ, לְצוּץ; הִצִּיץ, הִצְצָה; חלון צץ (pop-up window) משמעות ב (על דרך השלמים): צִיץ, לְצִיץ, צִיוּץ</p>
<p>צ-ר-ר צָר (אויב); צָר (לא רחב); צָרוּר צָרָר (קיבץ, קשר לצרור או לחבילה)</p>	<p>צ-ו-ר צָר, לְצוּר; מְצוּר (סגר שמטיל צבא על עירו של האויב)</p>
<p>ק-נ-נ קָן ובנטייה: קָנִים, קָנִי צִיפורים לְקַנֵּן, קָנוּן, לְמַשֵּׁל: הַיוֹנִים מְקַנְנוֹת על הגנות.</p>	<p>ק-י-נ קָוֵן, לְקוֹנֵן (לספוד על המת), לְמַשֵּׁל: הַנְּשִׁים הַמְקוֹנְנוֹת קִינָה (שיר אָבֵל, הִסְפָּד)</p>

ר-ו-ע
הריע
תרועה

ר-ע-ע
משמעות א (היה/עשה לא טוב):
רע, רעה, רעים, רעות
הרע (גרם רעה, הזיק)
הורע (נעשה גרוע משהיה, החמיר)
משמעות ב (מט לנפול):
רעוע (שבור, פגום, עומד לקרוס)
משמעות ג (שורש תנייני הגזור מן השם רע [חבר]):
התרוועע (התיידד, נעשה חבר של מישהו, התחבר עם מישהו ונהג לבלות איתו זמן)
שורש תנייני: ר-ע-ו/ה ← רע ← רעע ← התרוועע

ר-ו-מ
הרים, תרומה
רומם, רומם, התרומם

ר-פ-פ
התרופף
רופף

ר-ו-צ
רץ, ריצה, לרוץ
הריץ, הרצה; מרוץ

ר-צ-צ
רוצץ (שבר לרסיסים)
רצוץ (שבור, מנופץ)

ש-ו-ב
משמעות א:
שב (חזר)
השיב (החזיר, נתן בחזרה את מה שלקח)
הושב (שהשיבו אותו)

ש-ל-ל
משמעות א:
שלל (דחה, פסל, התנגד), שלילה

משמעות ב:
השיב (ענה, נתן תשובה), תשובה

משמעות ב:
שלל (רכוש שהופקע מידי אויב במלחמה)
השתולל (התנהג בפראות)

משמעות ג:
השיב (ענה, נתן תשובה), תשובה
שוּב
השתובב

משמעות ג:
הוליד; שולל (רימה או הטעה בזדון)

ש-ו-ט
משמעות א (שיט):
שט, השיט
שט, משוט

ש-מ-מ
משמעות א (הרס, ריק ושיעמום):
שומם, שממה
שם (בניין נפעל) נחרב, נהרס, היה לשממה
משקים (נשם תואר) משעמם, שאין בו עניין
שמון (ריקנות, היעדר חיים, דכדוך, דיכאון)

משמעות ב:
השתומם (התפלא, תמה, היה אחוז תימהון)
השתוממות

משמעות ב:
שוטט (הלך ממקום למקום ללא מטרה מוגדרת)
שוטטות

ש-ת-ת
משמעות א (נזל ממנו, ניגר):
שותת (בדרך כלל בצירוף שותת דם)

משמעות ב (שורש תנייני הגזור מן השם תשתית):
השתית, השתת (לבסס)
שורש תנייני: ש-ת-ו/ה ← תשתית ← שתת ← השתית

משמעות ג:
שוטט (הלך ממקום למקום ללא מטרה מוגדרת)
שוטטות

ערכים נוספים בכלרת נצ"ו

[ב-ו-ס] הביס, תבוסה; התבוסס למשל: התבוסס בדמו
[ג-י-ח] גח (גניח), גיחה; הגיח, הגיחה
[מ-ו-ט] מט, המיט, מוטט, מוטט, התמוטט
[נ-ו-ד / נ-י-ד] נד, הניד, התנווד, נוד / ניד, ניד
[נ-ו-פ] הניף, נופף, נופף, התנופף; מניפה, מנוף
[ע-ו-ד] עד, העיד; תעודה
[ק-ו-ט] התקוטט; קטטה (על דרך עיני)
[ר-ו-ש] רש, התרושש

ערכים נוספים בכלרת הכפולים

[א-נ-נ] התאונן (התלונן על משהו; הביע חוסר שביעות רצון)
[א-ט-ט] האט, האטה, תאוטה
[ג-ד-ד] התגודד (התקהל, התאסף); גדוד
[ג-נ-נ] גן, גנים; גנה; (2) הגן, מגן, הגנה; מגן דוד
[מ-ס-ס] נמס, המס, מוסס, התמוסס; תמסה
[ע-ל-ל] עולל (עשה נזק), התעלל; עלילה, תעלול
[ש-ק-ק] שקק, שוקק חיים, השתוקק
[ת-פ-פ] תף, תפים; תופף, מתופף